את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים מאי לאו דלועין דומיא דנבלה מה נבלה דרכיכא אף דלועין דרכיכי אלמא טרחינן באוכלא ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לא נבלה דומיא דדלועין מה דלועין דאשוני אף נבלה דאשונא והיכי משכחת לה בבשר פילי א"נ בגורייאתא זוטרי תא שמע דתני רב חנן מנהרדעא מפרכינן תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא תבן בתיבנא סריא אספסתא בעילי זוטרי: **מתני'** אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדיסיות: **גמ'** מאי אין אובסין אמר רב יהודה אין עושין לה אבוס בתוך מעיה מי איכא כי האי גוונא אין וכדאמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דאכלא כורא ואטעינא כורא: אין מאמירין: איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה אמר רב יהודה המראה למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה למקום שיכולה להחזיר רב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר והמראה בכלי הלעטה ביד מתיב רב יוסף מהלקטין לתרנגולין ואין צריך לומר שמלקיטין ואין מלקיטין ליוני שובך וליוני עלייה ואין צריך לומר שאין מהלקטין מאי מהלקטין ומאי מלקיטין אילימא מהלקטין דספי ליה בידים מלקיטין דשדי ליה (א) קמייהו מכלל דיוני שובך ויוני עלייה מישדא קמייהו נמי לא אלא לאו מהלקטין למקום שאינה יכולה להחזיר מלקיטין למקום שיכולה להחזיר מכלל דהמראה בכלי ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לעולם מהלקטין דספי ליה בידים מלקיטין דשדי ליה קמייהו ודקא קשיא לך יוני שובך ויוני עלייה למישדא קמייהו נמי לא הני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך כדתניא נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה זה מזונותיו עליך וזה אין מזונותיו עליך אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ולפני תרנגולין ולפני יוני הרדיסיות מ"ט לאו משום דהני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך ולטעמיך מאי איריא מיא אפילו חיטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי באגמא דרש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב (יודע) צדיק דין דלים יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו ג' ימים כדתנן כמה תשהה אכילתו במעיו ויהא טמא בכלב ג' ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אמר רב המנונא שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משח אודניה וחוטרא אבתריה הני מילי בדברא אבל במתא לא דאתא למסרך אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא תניא כוותיה דרב יהודה איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן: מהלקטין לתרנגולין כו': אמר אביי אמריתה קמיה דמר מתניתין מני ואמר לי ר' יוסי בר יהודה היא דתניא אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי בר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם אלא קמח דבר גיבול הוא אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה לא סלקא דעתך דתניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי רבי ר' יוסי בר יהודה אומר נותנין מים למורסן ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין מאן י"א א"ר חסדא

רבי

את הדלועין. התלושין ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דלמאכל אדם הן: **אשוני.** קשין: **א"נ.** כלבים דקאמר בגורייתא זוטרי דכל נבלה קשה להן: **ומערבין.** התבן והאספסתא יחד והבהמה אוכלת התבן בשביל האספסתא: **תבן בתיבנא סריא.** דלא חזיא והשתא משוי לה אוכלא. והאי סריא לאו סריא לגמרי דהויא לטינא קיימא ואסורה לטלטל: **מתני' אין אובסין.** מאכילין אותו הרבה על כרחו ותוחבין לו בגרונו. ובגמרא מפרש לשון אובסין עושין לה כמין אבוס בתוך מעיה: **ולא דורסין.** שדורס לה בתוך גרונה את השעורין ומיהו לא הוי כל כך כמו אובסין: **אבל מלעיטין.** מפרש בגמרא: **אין מאמירין.** מפרש בגמרא: **מהלקטין.** מפרש בגמרא: **אין נותנין מים לפני דבורים.** מפרש טעמא בגמרא אי משום דאין מזונותיהן עליו שיוצאין ואוכלין בשדה אי משום דמיא באגמא שכיח להו: **הרדיסאות.** על שם מקומן וניזונין בתוך הבית: **גמ' כי האי גוונא.** שיאכילנה כל כך שירחיבו מעיה כאבוס: **אטענה כורא.** על גבה למזונות לדרך לבד שאר משאות: **למקום שאינה יכולה להחזיר.** שתוחבו לה לפנים מבית הבליעה: **בכלי.** בתרווד: **דספי בידים.** תוחבו לתוך פיו: **אלא יוני שובך וכו'.** בתמיה. ולמאי לא מאי טרחא איכא: **אלא לאו כו'.** ומדמהלקטין דמתניתין למקום שאינה יכולה להחזיר נמי שרי שמע מינה מלעיטין דעגלים וגמלים למקום שאינה יכולה להחזיר ושרי אלא דגבי בהמה קרי ליה הלעטה וגבי עופות קרי ליה הילקוט ועל כרחך אין מאמירין דקאסר בכלי הוא: **לעולם מהלקטין דספי ליה בידים.** ולמקום שיכולה להחזיר: **אין מזונותן עליך.** דשכיחי להו בדברא: **חזיר אין מזונותיו עליך.** דאסור יהודי לגדל חזירים: **מתני' נמי דיקא.** דאפילו שדי קמייהו נמי לא: **דשכיחי באגמא.** אבל מזונות לא שכיחי להו: **שמזונותיו מועטין.** שאין אדם חס עליו לתת לו מזונות הרבה: **כמה תשהה במעיו.** דהכלב שאכל בשר מת ומת הכלב בבית תוך ג' ימים מטמא באהל אבל בחייו לא מטמא דטומאה בלועה בבעלי חיים לא מיטמא כדאמר בבהמה המקשה (חולין דף עא.): **שמע מינה.** מדקאמר שהקפיד הקדוש ברוך הוא על מזונותיו: **משח אודניה.** מעט כמו אזנו: **וחוטרא בתריה.** יכהו במקל מיד שלא יהא מרגילו אצלו: **אבל במתא לא.** ליתיב ליה מידי אי לאו דידיה הוא: **משום דאתי למסרך.** בתריה ויפסידו: **לית דעתיר מחזירא.** שכל מאכל ראוי לו ומולא לאכול ואף מאכילין לו הרבה: **כוותיה דרב יהודה.** שהמראה למקום שאינו יכול להחזיר: **פוקס את פיה.** נותן חכה לתוך פיה שלא תוכל לסגור פיה: **ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת.** והמים מבליעין הכרשינין לתוך בית בליעתה על כרחה: **מאכילה מעומד.** נותן לתוך פיה וכל זמן שאינו מרביצה אינו יכול לתחוב כל כך ויכול להחזירה: **מתניתין מני.** דקתני נותן מים לתוך המורסן דנתינת מים לא זהו גיבולו: **אפי' רבי יוסי מודה.** דזהו גיבולו: **קלי.** קמח של תבואה שנתייבשה כשהן קליות בתנור ואותו קמח לעולם מתוק והוא קמחא דאבשונא ועושין ממנו שתיתא משמן ומים ומלח שמערבין בו:

רבי

אין אובסין את הגמל וכו'. והא דאמרינן בעירובין פרק עושין פסין (דף כ: ושם) גמל שראשו ורובו מבפנים אובסין אותו מבפנים הך אביסה לאו היינו אביסה ממש דהא אמרינן הכא אין אובסין כו' והתם אביסה היינו הלעטה וכן פירש רבינו שמואל: **אלא** קמח דבר גיבול הוא. פירשתי לעיל בפ"ק (דף יח. ושם) ל):

מהו

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכד סעיף ו:

כד ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

כה ד ה מיי' שם הלכה לה טוש"ע שם סע"ט:

כו ו מיי' שם והלכה לו טוש"ע שם סעיף י:

כז ז ח ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

כח י מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה ד:

כט כ מיי' פכ"א מהלכ' שבת הלכה לג:

ל ל מיי' פכ"א מהלכות שבת הלכה לד טוש"ע א"ח סי' שכד סע"ג:

מוסף רש"י

מחתכין את הדלועין. התלושין, ומיהו סתמן לא למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (לקמן קנו:) ולא אמרינן צריכא דלאו לגבן הוא (ביצה ב:). **ואת הנבלה לפני הכלבים.** ואע"פ שנתנבלה בשבת, דכיון השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (שם). **אין עושין לה איבוס בתוך מעיה.** שתוחב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מדי אכילתה עד שנעשה אבוס במעיה כשאלה למדבר ומתירא שלא תמצא מאכל (עירובין כ:). **אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב.** משום לש שהוא אב מלאכה (לעיל יח.).

רבינו חננאל

באוכלא, אלא שחת דומיא דחרובין. מה חרובין דאשוני, פירוש יבישין וקשין ואין יכולין להיאכל. אף שחת כמותן שנתייבש ונתקשה ואינו אוכל והריסוק משוייהו אוכל. ומתניתין כוותי דאמרי שויי אוכלא לא משוינן. ואיזו היא בהמה שאינה יכולה לאכול השחת אלא אחרי ריסוק, ואמרנו בעילי זוטרי, פי' עיירים קטנים. ותוב אקשינן על רב הונא מדרבי יהודה נשמע לרבנן, לאו ר' יהודה מתיר בחרובין לדקה, לדקה אין לגסה לא, מכלל דרבנן סברי כיון שיכולין לאכלן כמות שהן לא טרחינן לדהוקינהו להו דמטרח באוכלא לא טרחינן, וא"ל רבי יהודה לת"ק התינח לגסה שיכולה לאכול כמות שהיא בלא ריסוק אלא לדקה שאינה יכולה לאוכלה כמות שהיא בלא ריסוק שוויי אוכלא הוא ושרי. דאם נאמר כי ת"ק סבר מטרח טרחינן שוויי אוכלא לא משוינן וריסוק זה שווי אוכלא לדקה ולגסה הוא ואסור, וא"ל ר' יהודה לדקה אוכלא הוא ומישרת באוכל שרי ואם הוא אוכל לדקה כ"ש לגסה ולא היה צריך לומר אלא ר' יהודה מתיר סתם בין לדקה בין לגסה, ועלתה בקשיא לרב הונא. וחזרנו להקשות על רב יהודה דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ופריק ליה, ופשוטה היא. וכן הא דתני רב חנן מנהרדעא מפריכין תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא. ופריק גם זו. ואע"ג דרוב סוגיא דשמעתא כרב הונא (ריהשא) [פלקא], הא איתותב ולא אשכח לה פירוקא ועלתה בה קושיא, ותוב רב יהודה ורבה ריש מתיבתא הוו דאמרינן האי שיפורא מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה, והילכתא כוותיהו ומשוינן אוכלא ולא קא מטרחינן באוכלא. (מכלל דרב הונא לא הוה ריש מתיבתא, והא אמרינן כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הונא הוו פיישי כו'. ואמרינן ואמרי במערבא קמא לה מתיבתא דהונא בבלאה). אין אובסין את הגמל כו'. פי' אובסין, מפטמין כדכתיב וברבורים אבוסים. והוא מאכילין את הגמל הרבה, כרב ירמיה דאמר אנא חזיתיה לההוא טייעא דאכלא כורא ואטענה כורא. וכן הלכה דאסור לפטם בהמה בשבת ולא אפילו עופות. אין ממרים את העגלים אבל מלעיטין. איזו היא המראה ואיזו הלעטה, אמר רב יהודה המראה למקום שאינה יכולה להחזיר. פי' המראה, שמוריד בידו המאכל בבליעו של עגלים במקום שאינו

מסורת הש"ס

א) [צ"ל מפרכין וכן העתיקו תוס' לעיל קנ: וכן בתוס' ב"ב יט: ד"ה כתיבנא], ב) [עי' תוס' ב"מ פ: ד"ה שאני], ג) [תוספת' פי"ח], ד) [בקרא כתיב ידע חסר וי"ו], ה) [אהלות פי"א מ"ז], ו) [תוספת' פי"ח], ז) לעיל יח., ח) [לעיל יח. איתא רבי יוסי אומר], ט) [ועי' מ"ש תוס' ב"ב נג: ד"ה אלו], י) [סוטה מט:], כ) [פסחים לט:], ל) [נדה מב.].

תורה אור השלם

ז ידע צדיק דין דלים רשע לא יבין דעת: משלי כט ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשדי ליה קמיה אלא דיוני שובך:

גליון הש"ס

גמרא מאי לאו דלועין. כעין זה בב"ב דף קנו ע"ב ועיין שיטה מקובצת שם ד"ה ה"נ:

רבינו חננאל (המשך)

יכול להחזירו מתוך בלעו אבל חשוב הוא כבלוע, כגון זה אסור להמרות. אבל להלעיטי כדכתיב הלעיטני נגו', לתת המאכל בחיך שלו מותר, וזה וזה ביד. ורב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאין יכול להחזיר, והמראה [ב]כלי וההלעטה ביד. ואותביה רב יוסף לרב יהודה מהלקטין לתרנגולין ואין צ"ל שמלקטין כו'. ופריק רב יהודה הכי לעולם [וכו'], פי' מתניתא דאמר כך היא מהלקטין דספו ליה בידיה, והיא פחותה מהלעטה שאמרנו, ומלקטין שמשליך לפניה שעורים וכיוצא בהן דברים שהן מאכל לעופות. ואין משליכין מאכל לפני יוני שובך ויוני [עליה] לפי שאינן [בני] תרבות ואין מזונותן עליך, וכי [הא] דתניא נותנין מזונות לפני הכלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר. ומה הפרש בין זה לזה, כלב מזונותיו עליך חזיר אין מזונותיו עליך. ובא רב אשי לסייע דברי רב יהודה ולומר שינויא דשני שינויא היא מדוקיא דמתניתין, דקתני אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך, אבל נותנים לפני אווזים ותרנגולים ולפני יונים הרדסיות, מ"ט לאו משום דהני מזונותיו עליך והני אין מזונותיו עליך. ולא עמדו דברי רב אשי. והלכה כרב יהודה דתניא כוותיה דתניא איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה, המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת, הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותן לה כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן. מהלקטין לתרנגולים ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין, פי' מהלקטין, דספי להו בידיים כתיובתא דרב יהודה. ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין. אוקימנא (לר') [כר'] יוסי בר' יהודה דתניא אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי. ור' יוסי בר' יהודה אומר עד שיגבל. אלמא אמרינן [דנתינת מים לאו זהו גיבולו]. כמאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי בר' יהודה עד שיגבל אלא בקמח דבר גיבול הוא, אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו ר' יוסי בר' יהודה מודי שנתינת מים למורסן אסור שזהו גיבולו. ואשכחנן תניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי ר'. [ר'] יוסי בר' יהודה אומר נותנים מים למורסן. ואע"ג דבכל מקום הילכתא כרבי מחבירו, הכא הלכה כר' יוסי דתנינן מתניתין סתמא כוותיה. ותיב מהא דכתיב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבינו הקדוש והוא רבי על דהוו גבלין שתיתא בבבל, (והיא) [והוה] צווח רבי ולית דשמע ליה ולית חילא בידיה למיפר מדר' יוסי בר' יהודה, כהא נמי שמעינן דהלכתא כר' יוסי בר' יהודה דהוא בר פלוגתיה לא אסר ונפק עובדא כוותיה. ת"ר אין גובלין את הקליא וי"א גובלין, ואמרינן מאן י"א. ואמר רב חסדא